

121. I, 6-17 — Instrumento com o teor duma procuração que se fez para que a sé de Santiago de Galiza pudesse demandar os bens que tinha em Portugal, e com o teor de uma doação que Ordonho de Castela fez da vila de Corneliana e da igreja de S. Tomé da mesma vila à dita sé. Santarém, 1324, Maio, 12. — *Pergaminho. Bom estado.*

Em nome de Deus amen. Sabham todos que na era de mil trezentos e sasseenta e dous anos convem a ssaber doze dias de Mayo em Santarem perante os honrrados Pero Vicente prior da Arrifana e Pero Giraldiz de Santarem ouvidores do muy aalto e muy nobre senhor Dom Denis pela graça de Deus rey de Portugal e do Algarve seendo ouvindo os preytos na audiencia do dicto senhor rey mim Domingo Pirez publico e geeral tabeliom do dicto senhor rey nos dictos seus reynos con as testemohas adeante scritas a esto specialmente chamado e rogado Jacome Pirez raçoeyro de Santiago stando em preyto perante os dictos ouvidores com Lourenceanes procurador do dicto senhor rey mostrou hũa procuraçom da qual o teor de vervo a vervo tal he.

¶ Sabham todos que juntado o cabidoo de Santiago en o logar acostumado per campaa tanjuda assy como he de costume presente Dom Affonso Eanes juiz e vigayro do honrrado padre e senhor Dom Galhardo cardeal de Roma e dayam de Santiago en presença de mim Affonso Anes notario de Santiago esses vigayro do dayam e cabido fezerom seu verdadeyro e liidemo e sofficiente procurador Jacome Perez raçoeyro de Santiago pera pedir demandar receber e recadar bemperar e enderençar por eles e en nome do cabidoo e da Eigreja de Santiago totalas novidades e rendas que pertain-

cem e pertencer devem aa teença das ceas e a eles por razom dessa sua teença des este dia de Sam Johane de Juyo que ora foy ata este outro Sam Joham de Juyo primeiro que vem assy en o reyno de Portugal como alhur hu quer que a essa teença perteenca.

Demays derom lhi livre e comprido poder pera demandar todalas outras rendas que esse cabido ha e a aver deve em Alanquer e em todo o reyno de Portugal e pera pedir por eles e em nome desse cabidoo e da Elgreja de Santiago mercees e cartas e privilegios do dicto senhor el rey e pera contradizer outras e pera seguir o preito que ao dicto cabiido de Santiago com o arcediaguo Dom Paay Soga sobr'ela dicta teença das ceas e sobr'elos beens della e d'Alanquer e sobr'elo embargo que lhis faz sobr'ella pera fazer demandar responder deffender amparar razoar recontar reconviir e em suas almas juramento de calupnia e de dizer verdade e outro qualquer juramento que lhi for demandado jurar appelar e aapelaçom seguir e fazer em juizo e fora de juizo ante o muy nobre senhor Dom Denis pela graça de Deus rey de Portugal e do Algarve e ante seus alcaides e juizes e ante outro qualquer juiz ordinhayro ou delegado ecclesiasticos e leygaros todalas outras cousas e cada hũa delas que eles fariam se presentes fossem e que boom e verdadeiro lhidimo e sofficiente procurador pode e deve fazer e pera fazer outro ou outros procurador ou procuradores em seu lugar e em nome do dicto cabidoo se mester for e pera revoga los quando quiser e cada que quiser e que quer que per este seu procurador ou per aquele ou aqueles procurador ou procuradores que el fezer eles o outorgam e ham por firme e prometerom so pena dos beens do dicto cabidoo estar a juizo e pagar o que for julgado com las outras clausulas que o dereyto manda e disserom de mays e protestarom que per este procurador que ora faziam nom entemdiã porem a revogar os outros procuradores que sobr'esta teença e sobr'esta razom fezeram presente e outorgante a esta procuraçom Gonçalo Garcia das Entoves (?) conego de Saantiago e teenceiro da dicta teença esto foy en o cabido de Santiago dez dias de Julio Era M.^a ccc.^o Lx e hũu ano.

Testemunhas o dicto juiz Dom Affonso Eanes Dom Gonçalo Anes arcediagio de Cornado Dom Fernam Eanes meestre escola Dom Bertolameu juiz Dom Martim Bernaldez Dom Pero Fernandez cardeaes Johan Ares Johan Migueiz Rodrigo Eanes Aras Eanes Martim Fernandez Fernam Perez (?) Joham Rodriguez conegos de Santiago Apperiço Martinz clerigo de Cuyua e eu Affonso Anes notario de Santiago jurado a esto presente fuy em cabidoo chamado e rogado e conser (?) e meu sinal ponho e de meu mandado Joham Pirez screvy o e aas xb vias desta procuraçom som certos vervos borrados pera ffazer eu Joham Perez de mandado do dicto notario screvi.

¶ Item o dicto Jacome Perez stando perante os dictos ouvidores mostrou teor dee cinco cartas antigas em hũu stromento e cada hũu teor era soscrito per Andre Perez notario de Santiago e assinado do seu sinal segundo parecia dos quaes teor de cartas o primeiro he tal.

¶ In nomine Sancte et Individie Trinitatis sive ob honorem sanctissimi ac beatissimi Jacobi apostoli cuius gloriosum corpus honorifice sub aras marmoricis tumulatum quiescit provincia Gallecie in finibus Amaee. Ego Ordonius rex in Dei amore et nostre glorie perpetuali dubium quoque esse non potest quod plerisque firmum manet atque notissimum eo quod genitor noster bone memorie domnus Adeffonsus rex ad obitum veniens ordinavit sub juramenti diffinicionem pro remissionem (*sic*) peccatorum suorum patri Gemnadio episcopo quingentos aurei numos aule beati Jacobi apostoli deferrendos quam rem et genitrix nostra domina Cemena regina ut completum fuisset omnibus modis eadem pontifici mente spontaea confirmavit.

Ille non agere non valuit que germanus noster dominus Garsea apicem regni accipiens aditum eundi et redeundi ad eundem locum sactum iam dictus episcopus minime habuit nec talem hominem invenire potuit per quem munusculum sibi commendatum ibi direxisse hac de causa eos penes se retinuit usque dum post mortem Germanis nostri nos divina procurante clemencia parentum in solio locati eosdem numos supradicto antistiti commendavimus et sicut accepit detulit idoque (*sic*) dum eos accepissemus providimus una cum consensu patris domini Sisnandi hujus aule episcopi et illius magne congregationis quod in thesauro nil lucri facerent concederemus pro eos loco sancto apostolico plenarium aliquid pro victu atque indumento sacerdotum Dei et monachorum ibi deservientium hospitum quos et peregrinorum et pro lumneariis ⁽¹⁾ ecclesie sicuti et concedimus et damus in rriipa Limie villam quam vocitant Cornelianam cum vinculis et adjacentiis seu cunctis prestationibus quicquid ad eandem villam pertinere videtur per omnes suos terminos antiquos in omni circuitu et in ea ecclesiam (*sic*) Sancti Thome apostoli. Ita ut ab hodierno die vel tempore post ipsem locum sepe nominatum. Sancti Jacobi apostoli omnia incunctantur persistent et nullus eam vel in modico maculare vel irrumperere audeat. Quodquid fecerit in persenti seculo ab utrisque privetur luminibus et in futuro penas paciatur eternas et hec scriptura testamenti plenna in cunctis obtineat firmitatis roborem adicientes igitur cenum hominum ingenuorum ibi habitantium ut quod regie potestati usi fuerunt persolvere patrono nostro et pontifici loci Sancti persolvant facta serie testamenti et concessionis sub die quod manet iij^o Kalendas discurrante E^a dcccc^a Liij^a. Anno feliciter regni nostri . j^o. comorantes in Dei nomine in civitate Zamora Hordonius rex confert Gilaira regina confert Sancius confert Adeffonssus confert Ranimirus confert Gutherre confert Gundis-salvus confert. Gutener confert. Froyla confert. Fredenandus confert. Nunus confert. Superus confert. Fruminius confert. Adeffonssus confert. Vilufus confert. Gennadius episcopus confert. Atalla episcopus confert.

(¹) Lunñarijs.

Frugulsus episcopus confert. Martinus confert. Amplilocius confert. Mucimus confert. Stephanus testis. Froyla testis. Domenicus testis. Ego quidem Ranemirus divina procurante clemencia ut venditionem patronis sancti apostoli merear accipere devotionem avorum et parentum sponte adimplens manu propria confirmo. Tarasia confert. Garsea confert. Et ego Andreas Petri notarius Compostullanus juratus in isto transumpto predicti privilegii quod erat scriptum in libro privilegiorum ecclesie compostullane quod vidi legi et diligenter examinavi in dicto libro qui servatur in Castelo de Rothaforthem et quod in mea presentia feci fideliter transcribi de mandato et autoritate domini Alfonsi Johannis judicis ordinarii compostullani subscripsi secunda die mensis Agusti E^a iiij^a ccc^a L^c nona presentibus domino Fernando Johannis scolastico. Nuno Gundisalvi et Gundisalvo Garsie canonicis compostullanis. Actum et signum meum in isto transumpto apposui in testimonium veritatis.

E o segundo teor de vervo a vervo tal he.

¶ In nomine Domini. Nos Hordonius princeps et Gelvira Regina vobis patri Sisnando episcopo vel omni congregationi vestre in domino Deo eternam salutem. Multis quidem notum manet eo quod genitores mei dine memorie Adefonssus rex ac Exemena regina ob remedium anime illorum ordinauerunt pontificibus *Gemnadio et Fruminio quingentos metcales* ex auro purissimo huic sancto loco Sancto Jacobo. Postea quidem uno consensu tractantes quomodo in prefato loco omnem misterium ecclesie capsas cruces calices et patenas vel coronas omnia manent a prefato patre nostro et a nobis ibi prie testata videntes autem ipsosmet tales vacantes ab aliqua operatione in thesauro et videntes magis proficuum esse eos vendere pro subsidio pauperum et peregrinorum placuit nobis ut contestaremur villam pro eis loco sancto nostre ecclesie sicut et contestamus id est villam quam vocitant *Corneliana* terretorio *Gallecie* secus fluvium *Limie* cum ecclesia Sancti Thome apostoli per omnes suos terminos antiquos in omni circuitu et cum cunctis adjunctionibus suis et prestationibus idest domos vel edificiis intrinsecis suis pumares vineas salta vel omnia que juri nostro ibi manere potuerunt usque hodie. Et piscarias de ipso rivo omnia ab integro vobis concedimus perhemniter abitura ut et genitorum nostrorum crimina deleantur. Et nos presenti nostro fulti suffragio eterno mereamur remunerari premio adicientes quos adhuc ut servi vel liberti qui in ipsa villa sunt habitatores in ministerio ecclesie uestre permaneant perpetualiter servientes sive et homines ingenuos ibi habitantes census quod nobis persolvebant parti vestre inexcusabilem persolvant hoc statuentes ut hoc factum nostrum numquam a nobis disruptum. Siquis tamen ex gente nostra hoc factum nostrum irrumpere conaverit presenti a france (?) suis careat luminibus et post discessum a corpore igni perpetuo sit perheniter mancipandus.

Et hoc testamemti series in cunctis obtineat firmitatis rigorem. Facta scriptura testamenti vel commutationis sub die iiij^o Kalendas February E^a d cccc^a Lij Hordonius rex confert. Geloira regina confert. Sancius confert. Adeffonsus confert. Ranimirus confert. Lucidus confert. Nunus confert. Didacus confert. Gicherre confert. Rodericus confert. Munius confert. Sarra-cenus confert. Gemnadius episcopus confert. Actilla episcopus confert. Edua-rius testis. Froilla testis. Vimara testis. Auriolus testis. Fruminius episco-pus testis. Vilulsus testis. Et ego Andreas Petri notarius compostullanus juratus in isto transumpto predicti privilegii quod erat scriptum in libro privilegiorum ecclesie compostullane quid vidi legi et diligenter exa-minavi in dicto libro qui servatur in castelo de Rochaforte et quod in mea presencia feci fideliter transcribi de mandato et autoritate domini Alfonsi Johanis judicis ordinarii compostullani subscripsi secunda die men-sis Augusti E^a M^a ccc^a L^a nona. Presentibus domno Fernando Johanis scolastico Nuno Gundisalvi et Gundisalvo Garsie canonicis compostul-lanis ac nomen et signum meum in isto transumpto apposui in testi-monium veritatis.

¶ Item o terceiro teor he tall de vervo a vervo.

¶ Sub Christi nomine. Fredenandus rex et Sancia regina vobis patri episcopo domno Cresconio vel omnibus ecclesiae Sancti Jacobi apostoli facimus hanc scripturam firmitatis de hominibus qui venerunt populare ad vestram villam quam vocitant Cornelianam ripa Limie quos avus noster rex domnus Hordonius testavit Sancto Jacobo ut stet ipsa villa per terminos de Vulturino usque in foce de Turuela et de Riuulo Limie in monte Annor in genua post partem vestram cum cunctis populatoribus tam illis qui ibi sunt quam qui post nos ibi intraverint stent semper post vestram partem et post partem ipsius apostoli cunctis diebus secundum vestra fuerit voluntas. Neminem ordinamus qui ibi vobis aliquam descri-bationem faciat in aliquo. Notum die vj^o idus Januarij E^a M^a L^a xix Fre-denandus rex confert. Sancia regina confert. Munius episcopus confert. Sisnandus episcopus confert. Erigius confert. Hordonius confert. Gunçal-vus confert. Adeffonssus confert. Hordonius confert. Pelagius confert. Crestonius confert. Ecce Gundesindiz testis. Crestonius testis. Alvano testis. Belloto testis. Ermoricus testis. Et ego Andreas Petri notarius compostellanus juratus in isto transumpto predicti privilegii quod erat scriptum in libro privilegiorum ecclesiae compostellane quod vidi legi et diligenter examinavi in dicto libro qui servatur in Castelo de Rochaforthe et quod in mea presencia feci fideliter translatari de mandato et auto-ritate domni Alfonsi Johanis judicis ordinarii compostellani subscripsi secunda die mensis Augusti E^a M^a iij^a L^a nona. Presentibus domno Fer-nando Johanis scolastico. Nuno Gundisalvi et Gundisalvo Garsie canonicis compostollanis ac nomen et signum meum in isto transumpto apposui in testimonium veritatis.

¶ Item o quarto teor de vervo a vervo tal he.

¶ Adveniente rege domno Fredenando in locum sanctum cum conjuge sua regina domna Sancia cum filiis et filiabus suis cum episcopis comitibus et omni agmine palatino causa orationis in vite et persona domni Cresconii episcopi qui tunc sedem sancti Jacobi regebat et cunctorum clericorum subiecisset auribus eiusdem principis dominus Pelagius episcopus quem sui ego nomi de Portugali nominati Didacus Truccesindici. Sisnandus Johanes et Tedon Telici volebant inquietare homines morantes in villis ecclesiis et monasteriis que per testamenta et scripturas beatus Jacobus apostolus a regibus et ab aliis in terra Portugalense adquisierat cum hominibus et familia sua et deinde de diversis mandationibus regis alii homines ad habitandum et populandum in villas Corneliiana Brachara Montellios Villela Colina et alias que in testamentis et scripturis resonant ingressi fuerant sub defensione et tuitione episcoporum et clericorum Sancti Jacobi apostoli et ibi faciabant servicium et reddebant censum. Cum vero hoc fuit auditum et nunciatum regi domno Fredenando et Sancie regine et filiis suis ut est plus et misericors jussit fieri hanc scripturam testamenti in honore beati apostoli ita.

Ego Fredenandus Dei gracia Legionensis rex pariter cum conjuge mea regina domna Sancia et filiis meis vobis domno Cresconio episcopo et clericis vel senioribus vestre sedis ob honorem nostri patroni Sancti Jacobi apostoli cuius corpus requiescit in Gallecia in urbe. Compostella cujus adjutorio et virtute nostrorum inimicorum colla dimergi et subjugari videmus de tanto honore et principatu quem nobis dominus donare dignatus est aliquid impendere debemus pro remedio animarum nostrarum et parentum nostrorum propterea uno consensu et voluntate hanc scripturam confirmationis facimus ut omnes qui de nostris mandamentis et regalemgo in illas villas vel ecclesias vel monasteria ingressi fuerunt ad habitandum confirmamus eos post partem Sancti Jacobi apostoli et vestram ut serviant vobis sicut alii vestri homines per vestros maiores et quancumque sunt de familia hiriense sedis commorantes per illam terram et avi et parentes nostri huic loco sancto dederunt. Damus vobis licenciam accipendi distringendi et in vestro jure tenendi et non sit ausus noster maiorinus vel aliqua potestas qui vobis et successoribus vestris aliquam discriptionem in eos faciat tam in illis qui ibi modo sunt quam in illis qui deinceps ingressi fuerunt tam in vita nostra quam etiam post obitum nostrum neque inquietet terminos et cautos vestrarum villarum sed pacifice obtineatis et iurificetis vos et omnes successores vestri in perpetuum. Quod si rex comes villicus potestas vel cujuscumque generis homo hanc scripturam confirmationis inrumpere temptaverit sit maledictus et excommunicatus et insuper pariet auri talenta .v. et hoc nostrum factum semper sit firmum. a die vjº idus Marcij E.ª M.ª c.ª iª Fredenandus rex confert, Sancia regina confert. Sancius filius regis confert. Adefonsus filius regis confert. Garsea filius regis confert. Urraca filia regis confert. Geloira filia regis

confert. Pelagius Legionis episcopus confert. Nunus Vellasquiz confert. Nunus Suarez confert. Egeas Venegas confert. Gundisalvus Hordonis confert. Tedon Telici confert. Sisnande Johanis confert. Barania Suariz confert. Gunzalvo Fromariquiz confert. Petrus Hermigiz confert. Petrus Pelaiz confert. Veremundus Petriz confert. Ecce Gundosindiz confert. Telo Alvitiz confert. Cresconius testis. Veremundus testis. Hordonius testis. Didacus testis. Arias Diaz notuit testis. Pelagius litteris transcribit testis. Aloicius Nuniz testis. Et ego Andreas Petri notarius compostulanus juratus in isto transumpto predicti privilegii quod erat scriptum in libro privilegiorum ecclesiae compostullane quod vidi legi et diligenter examinavi in dicto libro qui servatur in castro de Rochaforte et quod in mea presencia feci fideliter transcribi de mandato et autoritate domini Alfonsi Johanis iudicis ordinarii compostullani subscripsi. Secunda die mensis Augusti E.^a M.^a ccc.^a L.^a nona. Presentibus domno Fernando Johanis scolastico. Nuno Gundisalvi et Gundisalvo Garzie canonicis compostullanis ac nomen et signum meum in isto transumpto apposui in testimonium veritatis.

¶ E o quimto teor de vervo a vervo tall he

¶ Glorioso et venerabili patrono nostro domino Jacobo cujus corpus tumulatum digna seputura manet in finibus Ameen. Ego Henricus comes Portugalensis pariter cum uxore mea Tarasia imperatoris Tolletani domni Adeffonsi filia consencientibus nostri pallacii maioribus que in nostro dominio et diocese consistit omnis Portugalensis provincia huic apostolo fieri hoc comissorium et testamenti scripturam elegimus qualiter nostra iussione et firmo precepto vitetur omnis penuria ab omnibus habitantibus in villa Corneliiana quam illis inferebant regii saiones in colligendis lignis et materia vel exitu et suorum pecorum pascuo unde domus plerunque dominis et senioribus apostolice aule fulisset prolata querimonia. Et nos amore huius apostoli venientes causa orationis eorum precibus rogati invenimus quod predicta villa Corneliiana cum medietate de Monte Maior vel Nahor per suos terminos antiquos fuit concessa a prioribus regibus ad hunc locum sanctum quam nos post ejus partem et suorum clericorum ab omni integritate confirmamus et que contra regales villas et castella nostra plus habentur nemora de hodie die in illo nostro damus licenciam cunctis habitatoribus de ipsa villa ut colligant ligna et materia et habeant exitum et pascua in omni circuitu ubi voluerint et non sit ausus aliquis neque vicarius neque sayo aut potestas qui impedimentum eis faciat ut secundum ipsi habuerint licitum ita et nos mereamur in die iudicii cum omnibus sanctis huius apostoli precibus sufultis introire in regna celorum amen.

Quis vero hoc nostrum datum inrumpere temptaverit quisquis fuerit sedeat excommunicatus et pariet post vestram partem solidos duos et quod

auferre voluerit componat in duplo. Fecta hulus scripture confirmatione .v.^o
 idus Decenbris Era j.^a xxxv^a permanente in robore presentibus et futuris
 et omni vestre voci evo perheni et secula cuncta amen. Henrricus comes
 portugalensis et conjux mea Tarasia hoc factum et damus et confirmamus.
 Qui ibi sunt de Portugali, Suarius Nunici confert. Nuno Palaici confert.
 Pelagius Guterrici confert. Rodericus Froylaz confert. Petrus Songemiriz
 confert. Suarius Menendici confert. Pelagius Olidiz confert. Veremundus
 Guterriz confert. Arias Alvanici confert. Pelagius Gudesteiz judex confert.
 Petrus Danielz judex confert. ¶ Et ego Andreas Petri notarius compostul-
 lanus juratus in isto transumpto predicti privilegii quod erat scriptum in
 libro privilegiorum ecclesiae compostullane quem vidi legi et diligenter
 examinavi in dicto libro qui servatur in Castelo de Rochafforthe et quem
 in mea presencia feci fideliter translatare de mandato et autoritate domni
 Alfonsi Johannis judicis ordinarii compostullani subscripsi secunda die
 memsis Augusti E.^a M.^a ccc.^a L.^a nona. Presentibus domno Fernando
 Johannis scolastico, Nuno Gundisalvi et Gunsalvo Garsie canonicis com-
 postullanis ac nomen et signum meum in isto transumpto apposui in
 testimonium veritatis.

A quall procuraçam e teor de cartas antigas pello dicto Jacome
 Perez perante os dictos ouvidores assy mostradas o dicto Lourenceanes
 procurador do dicto senhor rey pedio aos dictos ouvidores que dessem
 a mim dicto tabelliom sa autoridade e seu consentimento pera trasladar
 as dictas procuraçam e teor de cartas e tornar em publica forma e a
 mim dicto tabelliom que lhi desse ende hũu estormento. E os dictos ouvi-
 dores derom a mim sobredito tabelliom sa autoridade e seu comsenti-
 mento pera trasladar as dictas procuraçam e teor de cartas e pera as
 tornar em publica forma. Feito foy esto na era no mes no dia e no logar
 de suso dictos. Testemunhas que presentes forom Vicente Perez thesou-
 reiro. Ayras Fredinandiz escrivam del rey. Gonçallo Dominguiz escudeiro
 do dicto Vicente Perez. Fernam Martiinz clerigo de Cornelhãa. Pero
 Dominguez de Monsaraz e outros. E eu Domingo Perez tabelliom de suso
 dicto que aas cousas de suso dictas com as sobredictas testemunhas
 rogado presente fui d'autoridade e de comsentimento dos dictos ouvidores
 as sobredictas procuraçam e teor de cartas aqui trasladey e torney em
 publica forma e a roguo e a petiçom do sobredito procurador del rey
 este estromento com mha mão scrivi. Nom empesca a antrelinha suso
 nas xvj linhas posta hu diz mente nem na rasura nas xxxblij^o linhas
 posta hu diz testes. Ca eu tabelliom as enmendei e aqui meu signal
 pugi em testimonio das cousas de suso dictas que tall he.

Lourenço Anes procurador del rey ouve este trellado